

Fina enodejanka je „Salome“, biblijska drama, francoski spisal Oskar Wilde, ki se je predstavljala v našem gledišču kot noviteta dne 2. in 4. novembra. Nekaj grozničavega preveva to delce Wildejevo. Brez dvójbe je razgrnil pisatelj s to dramo del svoje lastne nature pred nami. Perverzno delo perverznega pisatelja, bi lahko rekli! A da je bil Wilde pesnik, umetnik, ne kaže samo jezik njegov, ki je izbran, duhovit, temveč tudi dejstvo, da ima igrice veliko sugestivno moč. S predstavo smo bili izredno zadovoljni. V težki vlogi Salome se je odlikovala gospa Kreisova, kateri se je kar videlo, kako se je vživela v svojo vlogo. Dobra sta bila g. Dragutinović (Herod) in gospod Dobrovolny (Jokanaan).

Isti večer se je uprizoril prvič na našem odru zgodovinski prizor „Knez semberijski“, srbski spisal B. G. Nušić. V tej dramatski sliki je nekaj močnih, markantnih potez, katerih vplivu se gledalec ne more odtegniti. Trdi, jekleni značaji se nam kažejo v njej.

Obe enodejanki sta se ponavljali dne 4. novembra.

Jako nam je ugajala tudi Beyerleina drama „Mirozov“, ki se je uprizorila kot noviteta dne 12. in 14. novembra na našem odru. Zoper gotove pred-sodke in predprave se bori pisatelj v tej igri in sicer uspešno, prepričevalno, to pa zaradi tega, ker je vseskozi objektiv in se tendenčnost igri komaj pozna. Nekaj jako ljubkega je „Mala Dorrit“, veseloigra v treh dejanjih, po Dickensovem romanu, spisal F. pl. Schöntan, ki se je predstavljala v našem gledišču prvič dne 21. ter ponavljala 24. novembra. Prvo dejanje je sicer precej mrtvo in dasi je v igri mnogo več romantike nego resničnega življenja ter se vrši vse v nam popolnoma tujem, za današnje čase popolnoma nemožnem miljeju, preveva vendar vse delo toliko zdravega humorja, da pozabimo vse pomisleke, ki jih imamo zoper to in ono ter sledimo s slastjo in res nekakim duševnim užitkom raznim prizorom. Dorrit je imenitno igrala gospa Kreisova, ki je kakor rojena za to vlogo.

Razen navedenih smo imeli zadnji čas še sledeče dramske predstave:

Dne 29. oktobra so se igrali drugič „Bratje sv. Bernarda“, dne 1. in 5. novembra „Mlinar in njegova hči“, dne 26. nov. popoldne „Deseti brat“.

B. Opera. Opernih predstav smo imeli izza zadnjega poročila šest. Operna novost je bila v tem času edino „Mara“, opera v enem dejanju, spisal Delmar, uglasbil Ferdinand Hummel. „Mara“ je polnozvočno muzikalno delo, odlikujoče se po krepki karakteristiki. Tu res govore godala ter jasno komentirajo dejanje. A da naposled v godbi vendarle ne bodo obveljala Wagnerjeva pravila, o tem smo bili prepričani iznova, ko smo po daljšem premoru slišali zopet enkrat Verdijevo „Aido“, ki so jo peli 16. in 18. novembra. Komentar se piše z duhom, a umetnost zahteva pred vsem srca! Godba brez melodije je to, kar je pesnitev brez poezije! V „Aidi“ je vse polno najslajših, globoko dušo pretresajočih melodij! —

Dne 29. oktobra popoldne se je pel četrtič „Car in tesar“, dne 10. in 26. novembra četrtič, oziroma petič „Pikova dama“, o kateri prinašamo v današnjem listu posebno oceno izpod peresa kritika-strokovnjaka.

Dr. Zbašnik.

P. J. Čajkovskega opera „Pikova dama“. Po Puškinovi noveli prirejeno besedilo opere podaje v sedmih podobah pripoved o zmotni ljubezni Lize do topničarskega inženerja Hermana, katera jo žene v smrt, ko se uveri, da jo je zmamil Herman k ljubezni le, da mu pripomore k zbližanju s staro grofinjo, pri kateri je živel Liza kot rejenka. O stari grofinji, nazvani v ljudski govorici „Pikova dama“, gre glas, da se je priučila v svoji mladosti za pregrešnega občevarja s pustolovcem grofom St.

Germainom vedeževanju na tri karte, ki zadenejo pri igri. A satansko to znanje je združeno za grofico z usodo, da ji bo v smrti oni, ki zve od nje kot tretji za karte, prevzet od ljubavi. Dvakrat že je izrabila grofinja v svojo korist svoje znanje, a tretji, kateremu jih izda, je Herman, „mož s profilom Napoleona in z dušo Mefistofela“. Hermana žene strast po bogastvu. Po Lizinem navodilu se mu posreči nočni sestanek s staro grofinjo v nje spalnici. Sestanek ostane brezuspešen — grofinja premine strahu, ko ji hoče Herman z revolverjem v roki izsiliti napovedanje treh kart, za katero je zaman prosil. Vendar se pa prikaže mrtva grofinja Hermanu kot duh, da mu napove trojko, sedmico in as kot njemu dobitkonosne karte. Herman igra na te karte, na trojko in sedmico zadene, izjalovi se pa stava na as — namesto asa dvigne „pikovo damo“ — izgubljeno je; zopet se prikaže duh rajne grofinje „Pikove dame“ in mrtev se zgrudi Herman.

V prvi, najobsežnejši podobi se je podala „Pikova dama“ le fragmentarno, izostali sta dve tretjini, izostali so ensembli in celo za razumevanje razvoja dejanja pomembna balada Tomskega o usodi stare grofinje, ki je združena z njenim znanjem vedeževanja kart. Izognilo se je s tem težavam, ki jih nalaga proizvodnja opere ravno v episkem delu prvega njenega akta. Zadovoljiti smo se morali s podanimi ostalimi slikami, kažočimi se v miljeju otožne romantike, ki tako zelo prija Čajkovskega fantazije in čuvstvovanja polnemu talentu. V čutenju nežno-sentimentalne ženske duše, zatopljene s poezijo romantike, se izraža Čajkovskega muzikalnost najsrečnejše, za bol in strah vse bitje prevzemajoče ljubezni najde Čajkovski svoje najlepše melodije, melodije, ki mu služijo kot glavne teme, ob katerih ustvarja čarobno-divne, cvetja in barv polne glasbene slike. Kakor v „Eugeniju Onjeginu“ tako je tudi v „Pikovi dami“ prepojeno dejanje strastne, tužne, bolne ljubezni, katere moč pogreza razvneto srce v vedno obupnejše stanje, ko sili na površje spoznanje, da je ostalo neizpolnjeno, kar si je sreče izsanjalo. Čimdalje postaja Čajkovskega muzika temnejša, žal in bridkost izražajoča, ko nam podaja čutenje nesrečne Lize in ko krik v blaznost gnane duše završi v glasbi, ko nam ustvarja muziko Hermanovega obupnega stremljenja po njegovi sreči, sreči v kartah. Naravnost monumentalen je Čajkovski v 5. sliki, ko se meša petje strahu in obupa razdejanega Hermana z žalnimi zbori in vriščem tromb pa utajenih bobnov, glasečimi se semkaj od cerkvenih obredov pri pokopavanju grofinje tja v njegovo tužno sobo, v kateri se mu prikaže duh pokojnice, napovedujoč mu zaželjene karte. Mojstrski tej sliki se pridružuje kot biser glasbenega ustvarjanja otožne in pretresljive melodije prekipevajoči spev Lize v 6. sliki, v kateri se sestane Liza polnočni čas s Hermanom, da spozna tu grozo njegovega demonskega značaja, ki jo tira v smrt. In še enkrat zavriska glasba v veselju, kot grandiozna poloneza se zablesti 7. slika, da predoči prešernost strast budeče bogataške igralnice, v katere sijaj pa trešči turobni konec Hermana, ki se zgrudi mrtev, varan po „pikovi dami“.

Predstavitelji opere Orželski (Herman), Skalova (Liza) in Stolzova (grofinja) so pripomogli s svojo vnemo, da se je to veledelo Čajkovskega dično podalo; pohvaliti je tudi predstavitelje manjših vlog, režiserja Raneka (Tomskega), Ouřednika (kneza), Betetta (Surina) in Zacha (Cekalinskega). V ljubeznivi medigri „Dobra pastirčica“ sta srečno uspeli Rindova (Chloë) in Hočevarjeva (Daphnis). Orkester je pod vodstvom kapelnika Beniška storil vse, kar more.

Dr. Vladimir Foerster.